

PKK stoler ikke på den tyrkiske staten

Abdullah Öcalan har beordret PKK til å oppløses og legge ned våpnene. Men ifølge Öcalans advokater kan ikke det skje før Tyrkia gir gruppa noen konkrete garantier.

Sofie Grønntun Nissen sofie.nissen@klassekampen.no

På oppdrag for Öcalan: Abdullah Öcalans advokater Ibrahim Bilmez og Cengiz Yurekli er i Oslo for å rette søkelyset mot fredsprosessen mellom Tyrkia og PKK.

Mange sperret opp øynene da Abdullah Öcalan, den fengslede lederen for Kurdistans arbeiderparti (PKK), for drøye to måneder siden kom med en fredserklæring.

Etter over 40 år med væpnet kamp mot den tyrkiske staten – en konflikt som har krevd over 40.000 liv – ba han PKK legge ned våpnene og oppløses. PKK svarte med å erklære en ensidig våpenhvile.

Siden har tilsynelatende lite skjedd, og mange spørsmål står ubesvart: Har Öcalan og PKK fått noen garantier fra den tyrkiske regjeringen og president Recep Tayyip Erdogan? Hva vil skje med de flere tusen geriljasoldatene som oppholder seg i fjellene i Irak? Hvordan vil en avvæpningsprosess se ut? Og vil Öcalan endelig slippe ut av isolasjon?

Når Klassekampen møter Öcalans advokater Cengiz Yurekli og Ibrahim Bilmez i Oslo, lurer de på mye av det samme. Bilmez har representert Öcalan i 20 år, men har ikke fått møte ham siden 2011 – heller ikke etter at Öcalan kom med sin fredserklæring. Yurekli har aldri fått møte sin klient.

Målet med Oslo-besøket er å skape oppmerksomhet rundt fredsprosessen. Tyrkia har krevd at PKK og alle allierte grupper må avvæpnnes og oppløses «umiddelbart». Men før det kan skje, må Erdogan gi noe tilbake, understreker advokatene.

– Tyrkia sier én ting, men gjør noe annet. De vil at PKK skal holde en oppløsningskonferanse, men bomber samtidig PKK-mål, sier Bilmez.

Han legger til:

– Sannheten er at PKKs lederskap ikke stoler på den tyrkiske staten.

Uventet oppfordring

Likevel er det den tyrkiske staten PKK må forholde seg til i det som nå omtales som en fredsprosess for å løse den årelange konflikten. Det som satte fart på den, var en uventet oppfordring fra ultranasjonalisten Devlet Bahceli – leder for ytre høyre-partiet MHP og Erdogans nærmeste regjeringspartner. I oktober i fjor foreslo han å løslate Öcalan, mot at PKK-lederen beordret gruppa til å legge ned våpnene.

Uttalelsen vakte oppsikt i Tyrkia. Bahceli har tidligere vært en sterk motstander av fredsforhandlinger og har blant annet tatt til orde for dødsstraff for Öcalan. Nå foreslo han

også at DEM – et parti han tidligere har forsøkt å forby – skulle få ansvar for samtalene med Öcalan.

Siden desember har dermed DEM-representanter besøkt PKK-lederen på fangeøya Imrali og fungert som et mellomledd mellom Öcalan og den tyrkiske regjeringen.

Og i februar kom så Öcalans oppfordring til PKK. Men hva fikk den kurdiske lederen til å be om fred etter 40 år med væpnet kamp? Og hvorfor akkurat nå?

Ifølge advokatene hans er ikke kallet til Öcalan noe nytt.

– Han har ønsket det siden 1994. Ser man på uttalelsene hans fra den tida, er de nesten identiske med det han sier i dag: Han vil ha en fredelig og demokratisk løsning. Men den tyrkiske staten har ikke vært klar for det, sier Bilmez.

Erdogan trenger kurderne

Det som gjør situasjonen annerledes nå, forklarer advokatene, er at initiativet denne gangen kom fra Bahceli – mannen som tidligere har vært blant de sterkeste motstanderne av dialog og som Erdogan trenger i regjeringsprosjektet sitt.

Analytikere har pekt på at både den tyrkiske presidenten og Bahceli nå er avhengige av kurdisk støtte for å beholde makta. Grunnloven tillater nemlig ikke Erdogan å stille til en ny presidentperiode, og foreløpig mangler han flertall i parlamentet for å endre den.

Öcalans advokater tror også at Erdogan har innsett at mange av Tyrkias problemer – både økonomiske og sosiale – henger tett sammen med det kurdiske spørsmålet.

– Det har gjort Tyrkia til et svært polarisert samfunn, sier Bilmez.

Han peker på at Tyrkia aldri vil kunne bli medlem av EU før det kurdiske spørsmålet er løst. Også situasjonen i Syria spiller inn, mener advokatene. Etter Bashar al-Assads fall sliter det nye regimet med å samle landet. I dette maktvakuumet forsøker både Tyrkia og Israel å styrke sin innflytelse, og israelske politikere har i økende grad tatt til orde for samarbeid med de syriske kurderne.

Det bekymrer den tyrkiske regjeringen, som lenge har anklaget de kurdiske styrkene i Syria for å være en grein av PKK og dermed terrorister.

– Alt kaoset i Syria kan brukes mot Tyrkia seinere. Derfor forsøker Erdogan å finne en løsning med kurderne nå, sier Bilmez.

Ingen garantier

Men hvordan skal en løsning egentlig se ut? Foreløpig er fredserklæringen fra Öcalan og PKK ensidig. Ifølge PKK-lederens advokater har den tyrkiske staten verken gitt noen garantier eller tatt egne skritt i retur. Samtidig pågår det fortsatt kamper i Nord-Irak, der

PKKs ledelse befinner seg – noe advokatene sier gjør det vanskelig for gruppa å følge opp oppfordringen om å legge ned våpnene og oppløse seg selv.

Bilmez og Yurekli mener tyrkiske myndigheter må svare på en rekke spørsmål før fredsprosessen kan gå videre:

– Hvem skal geriljasoldatene overgi våpnene til? Og hva vil skje med dem etterpå? I tillegg finnes det tusenvis av politiske fanger i Tyrkia. Hva vil skje med dem?

De understreker også at Öcalan må få mulighet til å delta mer direkte i prosessen, og at han må få møte advokatene og familien sin. Siden arrestasjonen i 1999 har han stort sett sittet i total isolasjon. Nå mener advokatene at det er på høy tid at isolasjonen oppheves.

I et møte med Tyrkias justisminister forrige uke gjentok DEM dette kravet. «Vi tror det vil skje en viss utvikling på dette området i tida som kommer», sa representanter for partiet til pressen etter møtet. Det prokurdiske partiet har også bedt det tyrkiske parlamentet om å vedta en lov som legger til rette for en avvæpning av PKK.

PKK har selv krevd at Öcalan løslates fra isolasjon så han kan lede den ventede oppløsningskonferansen.

Öcalans advokater mener flere ting må på plass for at en fredsprosess skal lykkes. De peker særlig på behovet for offisiell anerkjennelse av det kurdiske språket og retten for kurdere til å organisere seg fritt – både politisk og sosialt. Per i dag slår den tyrkiske grunnloven fast at «ingen andre språk enn tyrkisk skal undervises som morsmål for tyrkiske borgere».

– Det bor over 15 millioner kurdere i Tyrkia. At de ikke får snakke sitt eget språk, kan man ikke akseptere, sier Bilmez.

Setter kurderne i skvis

Det er imidlertid flere skjær i sjøen for den pågående fredsprosessen. Bare tre uker etter Öcalans fredserklæring ble Tyrkia kastet ut i politisk kaos: Arrestasjonen av den svært populære Istanbul-ordføreren Ekrem Imamoglu – nå presidentkandidat for opposisjonspartiet CHP – førte til massive demonstrasjoner over hele landet. Erdogans kritikere er overbevist om at arrestasjonen var politisk motivert: Imamoglu regnes nemlig som den fremste utfordreren til Erdogan ved presidentvalget i 2028.

Arrestasjonen – og myndighetenes hardhendte respons på demonstrasjonene – har sådd ny tvil om hvorvidt Erdogan faktisk ønsker fred med kurderne.

– Fredsprosessen handler om å demokratisere Tyrkia. Arrestasjonen av Imamoglu bidrar ikke akkurat til det, sier Bilmez og legger til:

– Hvis de klarer å gjøre dette mot Imamoglu, hva tror du de kan gjøre mot oss?

De to advokatene påpeker at kurdere derfor støtter de pågående demonstrasjonene. Samtidig har situasjonen satt dem i en skvis:

– Vi ønsker jo at prosessen skal fortsette. Derfor anerkjenner vi og respekterer demonstrasjonene, men vi er også litt forsiktige, sier Bilmez.

Han minner samtidig om at det tyrkere nå opplever, er noe kurdere har kjent på kroppen i flere tiår. Bare det siste året er seks kurdiske ordførere avsatt og erstattet med Erdogans folk. Kurderne har heller ikke glemt CHPs rolle i undertrykkelsen de selv har vært utsatt for. Bilmez nevner blant annet at det var med støtte fra CHP at den nå fengslede parlamentariker Selahattin Demirtas og andre kurdiske politikere mistet immuniteten sin for noen år siden.

Han skynder seg å si at de likevel har forståelse for og støtter det CHP nå kjemper for. Kurderne trenger også støtte fra CHP for at fredsprosessen skal bli varig. Det har de foreløpig også fått.

– Vi vil ikke bli misforstått. For det som nå skjer med CHP, har skjedd med oss i over 100 år. Og det hjelper ikke oss hvis CHP trekker seg fra prosessen.

Bilmez og Yurekli mener derfor fredsprosessen er Tyrkias eneste vei til demokratisering.

– Det vil være til fordel for alle.

En framtid uten PKK

De kurdiske advokatene gjentar gang på gang at de ikke stoler på Erdogan eller den tyrkiske regjeringen.

– Vi vet ikke hva han pønsker på, og vi tror ikke på ham. Det vi tror på, er Öcalan, sier Bilmez.

Advokatene vet godt at det er en mulighet for at fredsprosessen ikke fører fram. Derfor organiserer den kurdiske bevegelsen seg mer aktivt enn noen gang, forteller de.

– Jo mer vi organiserer oss, jo mer har vi å stille med ved forhandlingsbordet, sier Bilmez.

Men hva vil skje med den kurdiske bevegelsen hvis fredsprosessen faktisk lykkes? Hvordan vil den se ut uten PKK? Gruppa har siden dannelsen i 1978 vært en samlende – og splittende – kraft for kurdere over hele verden. Öcalans advokater er ikke bekymret.

– Den kurdiske kampen kommer til å fortsette – bare på en helt annen måte. Kurdere kommer til å eksistere i ulike organisasjoner, bare ikke militært, sier Bilmez.

Yurekli bryter inn:

– Og Öcalans opprop er jo ikke bare til PKK. Det er et rop til den tyrkiske staten.

De er forberedt på at fredsprosessen kan ta tid – til og med år. Det store målet er friheten for Öcalan, forteller advokatene hans.

– Öcalan er kurdernes symbol på frihet: Er Öcalan fri, vil også kurdene være frie.

Tyrkia og PKK

Kurdistan arbeiderparti (PKK) ble grunnlagt av Abdullah Öcalan i 1978.

Tok til våpen i 1984 og regnes som en terrororganisasjon av Tyrkia, EU og USA.

Krigen mellom PKK og den tyrkiske staten har kostet over 40.000 liv – de fleste av dem kurdiske.

17. februar oppfordret Öcalan PKK til å legge ned våpnene og oppløse gruppa. PKK erklærte deretter en ensidig våpenhvile.

I dette intervjuet snakker to av Öcalans advokater om veien videre for fredsprosessen.